

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ в.о. ректора

«5 » травня 2021 р.
N 71

ІНСТРУКЦІЯ №1

про порядок дій працівників

полтавського державного медичного університету

з питань техногенної безпеки системи цивільного захисту
при надзвичайних ситуаціях

Інструкція визначає дії працівників в разі виникнення на території університету та за її межами надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, а також інших ситуацій, які можуть створювати загрозу життю і здоров'ю працівників.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Працівники зобов'язані знати і виконувати положення інструкції, щоб в надзвичайній ситуації змогли оцінити необхідність оперативного інформування керівництва і негайно вжити заходи по ліквідації нещасного випадку. Працівники повинні усвідомлювати, що особисто несуть відповідальність за своєчасне вжиття заходів по запобіганню надзвичайним ситуаціям.

Про кожен нещасний випадок або надзвичайну ситуацію в університеті потерпілий, очевидець або учасник події негайно, використовуючи всі доступні засоби зв'язку, сповіщає керівника (ректора університету, першого проректора, голову комісії з НС, керівників структурних підрозділів).

Недотримання цієї вимоги може привести до своєчасного вжиття оперативних заходів по контролю за ситуацією, тобто по мінімізації наслідків.

Надзвичайна ситуація – обстановка на певній території, що склалася в результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, пожежі, стихійного або іншого лиха, які можуть спричинити або вже спричинили людські жертви, шкоду здоров'ю людей, природному довкіллю, значні матеріальні збитки і порушення умов життєдіяльності людей.

Результатом надзвичайних ситуацій є шкода (втрата), що завдається, внаслідок дії тих факторів, що впливають на людину, об'єкт соціальної сфери, природне довкілля.

Зона надзвичайної ситуації – окрема територія, де склалася надзвичайна ситуація техногенного та природного характеру.

Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила загибель людей або створює на об'єкті чи окремій території загрозу життю та здоров'ю людей і призводить до руйнування чи завдає шкоди довкіллю.

Катастрофа – велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків.

Під терористичним актом слід розуміти – злочинне діяння у формі застосування зброї вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створюють небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значої майнової шкоди та інших тяжких наслідків, якщо такі дії було вчинено з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації, тощо.

Дії працівників в разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру

Дії в разі виникнення пожежі, вибуху.

Пожежа – неконтрольоване горіння, що розповсюджується у часі й просторі завдаєшкоди акаадемії або окремої особи.

Основні причини пожежі: підвал, несправність виробничого обладнання, порушення технологічного процесу, порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок, коротке замикання, порушення правил пожежної безпеки при експлуатації електропобутових пристрій, порушення правил пожежної безпеки при проведенні вогневих робіт, порушення правил експлуатації побутових газових та інших виробів, необережне поводження з вогнем, розряд блискавки, несправність транспортних засобів, занесення джерела запалювання ззовні.

Основні небезпечні складові пожежі: теплове випромінювання, висока температура, отруйна дія продуктів горіння (окисел вуглецю і ін.), зниження видимості при задимленні.

Вибух – це горіння, що супроводжується звільненням великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміжок часу. Вибух проводить до утворення і поширення ударної хвилі з надлишковим тиском (більше 5 кПа), що здійснює механічну дію на павколишні предмети.

Основні пошкоджуючі чинники вибуху: повітряна ударна хвиля і осколкові поля, що утворюються уламками зруйнованих об'єктів, технологічного устаткування, вибухових пристрій, що розлітаються.

При загрозі вибуху слід лягти на живіт, захищаючи голову руками, подалі від вікон, засклених дверей, проходів, сходів.

Якщо стався вибух, вжити заходи по недопущенню пожежі і паніки; надати першу допомогу потерпілим.

Кожен працівник при виявленні вогнища загоряння або ознак горіння (задимлення, запах гару, підвищення температури і т.п.) повинен:

- негайно повідомити про це по телефону «101» (для мобільного зв'язку). При цьому назвати найменування об'єкту, місце пожежі, а також своє прізвище;
- прийняти заходи по евакуації людей, гасінню пожежі і збереженню матеріальних цінностей.

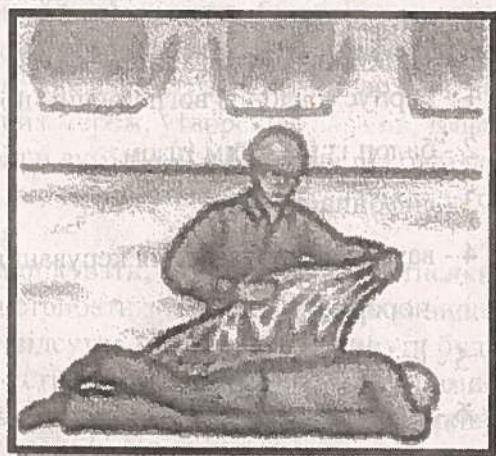
Особи призначенні у встановленому порядку відповідальними забезпечення пожежної безпеки, по прибутию до місця пожежі повинні:

- продублювати повідомлення про виникнення пожежі по телефону « 101», (для мобільного зв'язку), оперативно повідомити керівництво і чергові служби ГОЧ;
- в разі загрози життю людей негайно організувати їх евакуацію та порятунок, використовуючи наявні сили і засоби;
- перевірити включення в роботу автоматичних систем протипожежного захисту (сповіщення людей про пожежу, пожежегасіння, проти димного захисту);
- при необхідності, відключати електроенергію (за виключенням систем протипожежного захисту) виконати інші заходи, що сприяють поширенню розвитку пожежі і задимлення приміщення;
- видалити за межі небезпечної зони працівників, пе задіяних в гасінні пожежі. Евакуацію проводити відповідно до планів евакуації і інструкції працівників із будівель (споруд);

- здійснювати спільне керівництво по гасінню пожежі (з врахуванням специфічних особливостей відділень) до прибуття підрозділів пожежної охорони;
- забезпечити дотримання вимог безпеки працівниками, що беруть участь в гасінні пожежі;
- одночасно з гасінням пожежі організовувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;
- організовувати зустріч підрозділів пожежної охорони і надати допомогу у виборі найкоротшої дороги для під'їзду до вогнища загоряння;

При евакуації з приміщення, що горить, і задимлені місця проходить швидко, затримавши подих, захистивши ніс і рот вологою щільною тканиною. У сильно задимленому приміщенні пересуватися повзучи або пригнувшись: у прилеглому до підлоги просторі повітря зберігається чистим довше.

Якщо на людині загорівся одяг, необхідно допомогти скинути його або загасити: накинуту будь-яке покривало і щільно притиснути. Якщо доступ повітря обмежений, горіння швидко припиниться. Не допускати, щоб людина в одязі, що горить, бігла.

Вимоги по використанню первинних засобів пожежогасіння:

■ Повітряно-пінні вогнегасники ОВП-10, ОВП-50, ОВП-100 призначені для гасіння різних речовин і матеріалів (дерево, папір, фарби і ГСМ), за винятком електроустановок, що знаходяться під напругою. Вогнегасний розчин — розчин піноутворювача.

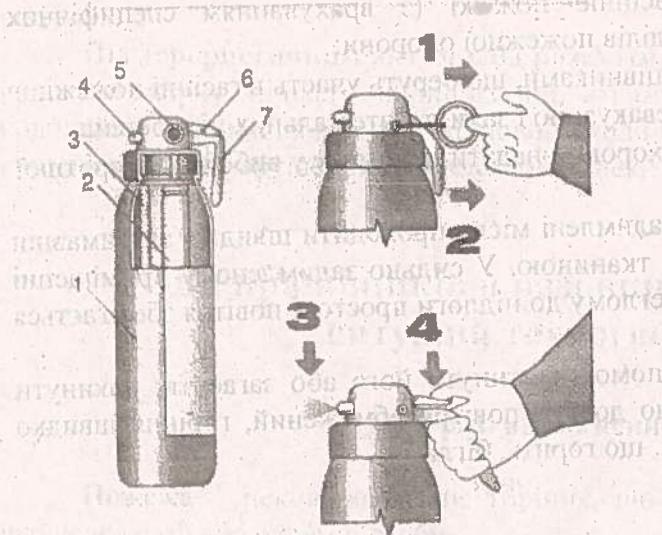
■ Вуглекслотні вогнегасники ОУ-2, ОУ-3, ОУ-5, ОУ-6, ОУ-7, ОУ-8, ОУ-10, ОУ-20, ОУ-40, ОУ-80 призначені для гасіння загорянь різних горючих речовин, за винятком тих, горіння яких відбувається без доступу повітря, а також застосовуються для гасіння електроустановок, що знаходяться під напругою до 1000 В. Вогнегасна речовина — двоокис вуглецю.

Для приведення в дію вуглекслотних вогнегасників ОУ-2, ОУ-3, ОУ-5, ОУ-6, ОУ-7, ОУ-8, ОУ-10 необхідно розтруб направити на предмет, що горить, зірвати пломбу, висмикнути чеку, натискувати на важіль (або обернути маховик вентиля вліво до упору), направити струмінь на полум'я. Тримати вогнегасник вертикально, перевертати його не потрібно.

Щоб уникнути обмороження не торкатися металової частини розтруба оголеними частинами тіла. При гасінні електроустановок, що знаходяться під напругою, не допускається підводити до них розтруб ближче за 1 м.

■ Порошкові вогнегасники ОП-1, ОП-2, ОП-3, ОП-5, ОП-9, ОП-10 призначені для гасіння нафтопродуктів, загорянь на автомобільному транспорті. Забезпечені запірними пристроями, що забезпечують вільне відкриття і закривання простим рухом руки.

Для приведення в дію порошкового вогнегасника зірвати пломбу, висмикнути чеку, натиснути на пусковий важіль і направити струмінь порошку на вогнище горіння через насадку.

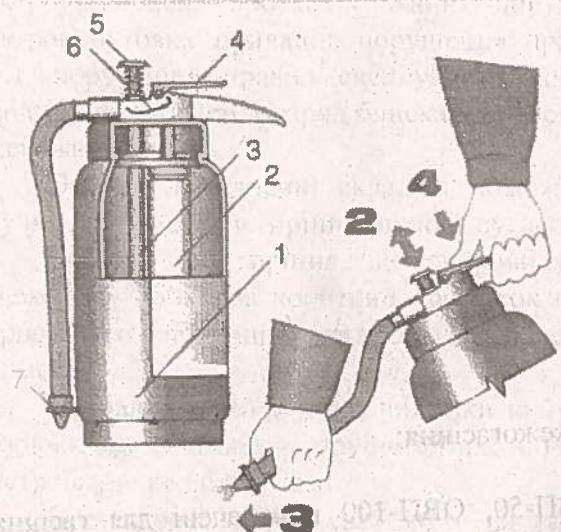

Порошковий вогнегасник ОП-2

- 1-корпус (балон із вогнегасним порошком);
- 2-балон із робочим газом;
- 3-сифонна трубка;
- 4-насадка-розпилювач;
- 5-запобіжна чека;
- 6-клавіша (для керування подачею порошку);
- 7-ручка.

Приведення в дію

1. Зірвати пломбу.
2. Відвести ручку.
3. Спрямувати розпилювач на осередок пожежі.
4. Натиснути на клавішу через 3-5 с після відведення ручки.
5. Почати гасіння з відстані 2,0-2,5м.

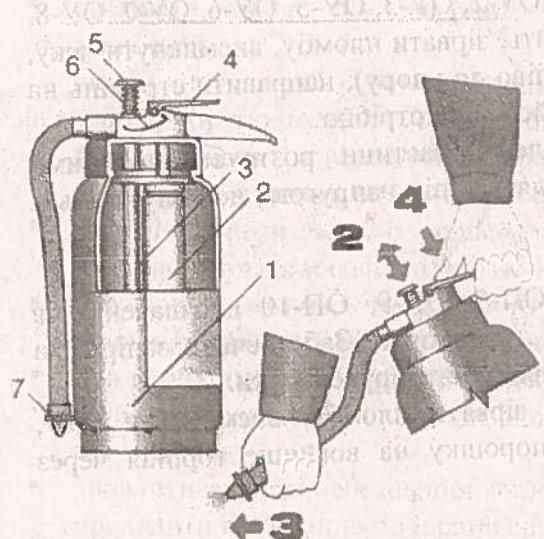

Порошковий вогнегасник ОП-5Б

- 1 - корпус (балон із вогнегасним порошком);
- 2 - балон із робочим газом;
- 3 - сифонна трубка;
- 4 - важіль керування (для керування подачею порошку);
- 5 - кнопка запуску;
- 6 - запобіжна чека;
- 7 - насадка-розпилювач.

Приведення в дію

1. Зірвати пломбу. Висмикнути чеку.
2. Натиснути на кнопку й відпустити її.
3. Спрямувати розпилювач на осередок пожежі.
4. Натиснути на важіль керування клапаном через 3-5 с після натиснення на кнопку.
5. Почати гасіння з відстані 2,5-3,5 м.

Вуглевистинний вогнегасник ОУ-3

- 1-корпус (балон із діоксином вуглецю);
- 2-сифонова трубка;
- 3-головка;
- 4-важіль керування;
- 5-запобіжна чека;
- 6-розтруб.

Приведення в дію

1. Піднести вогнегасник до осередку пожежі.
2. Зірвати пломбу. Висмикнути чеку.
3. Спрямувати розтруб на вогонь.
4. Натиснути на важіль керування.
5. Почати гасіння з відстані 1,5 м.

■ Внутрішні пожежні крани (ПК) призначені для подачі води при гасінні твердих матеріалів, що згорають, і горючих рідин. Внутрішній ПК вводиться в роботу двома працівниками: один прокладає рукав і тримає напоготові пожежний ствол для подачі води в середовище горіння, другий - перевіряє підключення пожежного рукава до ПК і відкриває вентиль для подачі води.

■ Азbestове полотно, повст'я використовуються для гасіння невеликих осередків загоряння будь-яких речовин і матеріалів, горіння яких не може відбуватися без доступу повітря. Осередок загоряння накривається азbestовим або повстяним полотном для припинення доступу повітря.

■ Пісок застосовується для механічного збиття полум'я і ізоляції тліючого матеріалу, від доступу повітря. Подається у вогнище пожежі лопатою або совком.

Дії в разі обвалення будівель, споруд.

Повне або часткове раптове обвалення будівлі - це надзвичайна ситуація природного або техногенного характеру.

Причиною обвалення будівлі часто може бути вибух газопроводів, необережного поводження з вогнем, зберігання в будівлях легкозаймистих і вибухонебезпечних речовин.

Раптове обвалення будівлі приводить до виникнення пожежі, руйнуванню комунально-енергетичних мереж, утворенню завалів, травмуванню і загибелі людей.

- Почувши вибух або виявивши, що будівля втрачає свою стійкість, негайно покинути її.

- Покидаючи приміщення, спускатися по сходах, а не в ліфті: він у будь-який момент може зупинитися.

- Не панікувати, не створювати тисняву в дверях при евакуації. Зупиняти тих, хто збирається стрибати з балконів (поверхів вище першого) і через засклени вікна.

- Якщо відсутня можливість покинути будівлю, зайняти безпечне місце: отвори капітальних внутрішніх стін, кути, утворені капітальними внутрішніми стінами, під балками каркаса (вони захищають від падаючих предметів і уламків). Відкрити двері з приміщення, щоб забезпечити вихід.

- Не піддаватися паніці і зберігати спокій. Держатися подалі від вікон, електроприладів.

- Якщо виникла пожежа, негайно спробувати потушити її.

- Не користуватися сірниками: існує небезпека вибуху внаслідок витоку газу.

- Опинившись на вулиці, не стояти поблизу будівлі. Перейти на відкритий простір.

Дії в разі знаходження під завалом.

- Дихати глибоко, не піддаватися паніці, не падати духом. Зосередитися на найважливішому. Вірити: допомога прийде обов'язково.

- По можливості надати собі першу допомогу.

- Пристосуватися до обстановки і обдивитись, пошукати вихід. Постаратися визначити, де знаходитесь і чи немає рядом інших людей: прислухатися, подати голос.

- Слід пам'ятати: людина здатна витримати спрагу і голод протягом довгого часу, якщо марно не витрачатиме енергію.

- Пошукати в кишенях або поблизу предмети, щоб подати світлові або звукові сигнали: ліхтарик або металеві предмети, якими можна постукати по трубі або стіні (привернути увагу рятувальників).

- Якщо єдиним виходом є вузький лаз - протиснутися через нього. Для цього розслабити м'язи і рухатися, притиснувши лікті до тіла.

Правила поведінки та дій в зоні радіоактивного забруднення (зараження)

Радіоактивне зараження може виявитися місцевість не тільки після ядерного вибуху, а й внаслідок аварії на атомній електростанції, на інших об'єктах, що виробляють або використовують розщеплені матеріали.

- при виявлені радіоактивного зараження, усі працівники повинні надягнути респіратори, протипилові тканинні маски, ватно-марлеві пов'язки або протигази.

- при евакуації взяти документи та предмети першої необхідності.

- якщо обставини змусили когось сховатись у відділенні або кабінеті, потрібно, не гаючи часу, зачинити вікна і двері, завісити їх цупкою тканиною, затулити всі щілини.

ДІЇ В РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИГУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Дії при снігових переметах і завірюхах.

Сніговий перемет - це лиxo, пов'язане з сильним снігопадом тривалістю більше 12 г., при швидкості вітру понад 15 м/с.

Завірюха - перенесення снігу вітром в приземному шарі повітря. Завірюху розрізняють на поземки та низову і спільну завірюху. При поземці і низовій завірюсі відбувається перерозподіл раніше осілого снігу, при спільній завірюсі, крім того, і випадання опадів.

Завірюхи і снігові занесення типові для багатьох районів України. Снігом заносяться дороги, окрім будівлі і населені пункти. Висота занесень може досягати 2 м. Видимість на дорогах знижується до 20—50 м. Можливе часткове руйнування легких будівель і дахів, обрив повітряних ліній електропередачі і зв'язку.

- Отримавши попередження про сильну завірюху, перейти з легких споруд в місці будівлі; щільно закрити вікна, двері, горищні люки і вентиляційні отвори.

- Підготуватися до можливого відключення електроенергії.

- Підготувати інструмент для прибирання снігу, теплий одяг і взуття.

- Під час сильної завірюхи виходити з будівлі у виняткових випадках.

- На автомобілі можна рухатися лише по великих дорогам і шосе. При виході з машини не відходити від неї за межі видимості. Зупинившись на дорозі, подати сигнал тривоги переривистими гудками, підняти капот або повісити яскраву тканину на антенну. Чекати допомоги в автомобілі, при цьому залишити мотор включеним, прочинивши скло для забезпечення вентиляції і запобігання отруєнню чадним газом.

Дії під час ожеледі (ожеледиця).

Ожеледь - це шар щільного льоду, що утворився на поверхні землі, тротуарах, проїжджій частині вулиці і предметах (дерева, дроти і т. і.) при намерзанні переохолодженого дощу і мряки (туману). Спостерігається при температурі повітря нижче 0°C. Корка льоду, що намерзнув, може досягати декілька сантиметрів.

Ожеледиця — це тонкий шар льоду на поверхні землі, який утворився після відлиги або дощу в результаті різкого похолодання.

Якщо в прогнозі погоди дається повідомлення про ожеледь чи ожеледицю, прийняти заходи для зниження вірогідності отримання травми:

■ підготувати нековзне взуття, прикріпити на каблуки металеві набійки або поролон, а на суху підошву наклеїти лейкопластир, ізоляційну стрічку або вологостійкий наждачний папір;

■ пересуватися обережно, не кваплячись, стаючи на всю підошву. При цьому ноги мають бути злегка розслаблені, руки вільні;

■ переміщатися по тротуарах, посыпанім піском.

- Посковзнувшись, сісти, щоб понизити висоту падіння. У момент падіння постаратися згрупуватися і, перекотившись, пом'якшити удар.

- Обмерзання дротів частенько супроводжується їх обривом. В цьому випадку особливу увагу слід звертати на дроти ліній електропередачі, контактних мереж електротранспорту. Побачивши обрвані дроти, повідомити про це керівництву.

Дії під час сильної спеки, засухи.

Сильна спека характеризується перевищеннем середньою плюсової температури навколошнього повітря на 10 і більше градусів протягом декількох днів.

Засуха — тривалий і значний недолік опадів, частіше при підвищенні температури і зниженою вологістю повітря.

Небезпека полягає в перегріванні організму людини, тобто загрозі підвищення температури тіла вище 37,1°C, або тепlopорушення - наближення температури до 38,8°C.

Критичний стан настає при тривалому і (або) сильному перегріванні, здатному привести до теплового удару і порушення сердечної діяльності.

Симптомами перегрівання є: почервоніння шкіри, сухість слизистих оболонок, сильна спрага. Можлива втрата свідомості, зупинка серця і дихання.

- Для зниження загрози теплового удару запастися додатковими ємкостями з водою.
- Пересуватися неспішно, старатися частіше знаходитися в тіні.
- Приготувати електропобутові прилади (вентилятори, кондиціонери).
- Носити світлий повітропроникний одяг (бажано з бавовни), головний убір. Пам'ятати: обпалена шкіра перестає виділяти піт і охолоджувається.
- Не вживати пиво і інші алкогольні напої: це приводить до погіршення загального стану організму.
- Порадитися з лікарем: чи потрібне додаткове вживання солі під час спеки.
- При тепловому ударі перейти в тінь, на вітер або прийняти душ, повільно випити багато води. Постаратися охолодити своє тіло, щоб уникнути теплового удару.
- В разі втрати свідомості ким-небудь з навколошніх провести реанімаційні заходи (зробити непрямий масаж серця і штучне дихання).
- Пам'ятати: під час засухи зростає вірогідність пожеж.

Дії під час грози.

Бліскавка - це гіантський електричний іскровий розряд. Супроводжується сліпучим спалахом і громом.

Температура розряду бліскавки доходить до 300 000 градусів. Дерево при ударі бліскавки розщеплюється і може зажевріти внаслідок внутрішнього вибуху із-за миттєвого випару всієї вологи деревини.

Пряме попадання бліскавки в людину, як правило, закінчується летальним наслідком.

Розряд струму проходить по шляху найменшого опору. Отже, бліскавка уразить в першу чергу високий предмет: щоглу, дерево і тому подібне.

Для зниження небезпеки ураження бліскавкою об'єктів промисловості, будівель і споруд влаштовується бліскавкохист у вигляді заземлених металевих щогл і натягнутих високо над спорудженнями об'єкту дротами.

- Бліскавка небезпечна, коли услід за спалахом тримить грім. В цьому випадку терміново прийняти запобіжні засоби: закрити вікна, двері, димарі і вентиляційні отвори.

- Під час грози не підходить близько до електропроводки, громовідводу, водостоків з дахів, антени, не стояти поряд з вікном. По можливості вимкнути електропобутові прилади, не розмовляти по телефону.

- Знаходячись на відкритому майданчику, сковатися на ділянці з низькорослою рослинністю; не ховатися поблизу високих дерев. Спуститися з піднесеного місця в низину.

- На відкритому майданчику, за відсутності укриття (будинку), не лягати на землю, підставляючи електричному струму все своє тіло, сісти навпочіпки, обхвативши руками ноги.

- Під час грози негайно припинити зовнішні роботи. Металеві предмети (інструмент, пристосування, механізми і т. д.) покласти убік, відійти від них на відстань 20-30 м.

- Знаходячись під час грози в автомобілі, не покидати його. Закрити вікна і опустити антенну радіоприймача.

Дії в разі урагану, бурі при надходженні штормового попередження.

Ураган - це атмосферний вихор великих розмірів із швидкістю вітру до 120 км/г, а в приземному шарі - до 200 км/г.

Буря - тривалий, дуже сильний вітер із швидкістю більше 20 м/с. Спостерігається при проходженні циклону і супроводжується сильним хвилюванням на морі і руйнуваннями на суші.

Смерч - атмосферний вихор, що виникає в грозовій хмарі і поширюється вниз, часто до поверхні Землі у вигляді темного хмарного рукава або хобота діаметром в десятки і сотні метрів. Існує недовго, переміщаючись разом з хмарою.

Небезпека для людей при особливо небезпечних природних явищах полягає в руйнуванні дорожніх і мостових покріттів, споруд, повітряних ліній електропередачі і зв'язку, наземних трубопроводів, а також в ураженні людей уламками споруд, осколками скла, що летять з великою швидкістю. Люди також можуть загинути і отримати травми в разі повного руйнування будівель.

При запорошених бурях небезпечні скupчення пилу («чорні бурі») на полях, дорогах і в населених пунктах, а також забруднення води.

Основними ознаками виникнення урагану, бурі і смерчів є: посилення швидкості вітру і різке падіння атмосферного тиску; зливові дощі і штормове наганяння води; бурхливе випадання ґрунтового пилу.

Після здобуття сигналу про штормове попередження:

- закрити вікна в приміщеннях;
- звільнити підвіконня від сторонніх предметів;
- перейти з легких споруд в міцні будівлі або споруди;
- знаходячись в будівлі, відійти від вікон і зайняти безпечне місце біля стін внутрішніх приміщень, в коридорі.

У темний час доби за відсутності електроенергії використовувати автономні ліхтарі. Знаходячись під час урагану, бурі або смерчу на відкритій місцевості або вулицях населеного пункту:

- триматися якнайдалі від легких споруд, будівель, мостів, естакад, ліній електропередачі, щогл, дерев, зовнішніх рекламних щитів;
- для захисту від уламків, що летять, і осоколків стекол використовувати листи фанери, картонні і пластмасові ящики, дошки і інші підручні засоби;
- не заходити в пошкодженні будівлі: вони можуть обрушитися при нових поривах вітру.
- ховатися на дні дорожнього кювету, в ямах, ровах, вузьких ярах, щільно притискаючись до землі, закривши голову одягом або гілками дерев;
- не залишатися в автомобілі, вийти з нього і сковатися, як вказано вище.

При запорошенні бурі закрити обличчя марлевою пов'язкою, платком, шматком тканини, а очі окулярами.

Дії під час повені

- Після отримання сигналу про загрозу повені (затоплення) уважно слухати де знаходиться місце збору для евакуації.
- Негайно вимкнути всі побутові електроприлади і зібравши з собою документи, найнеобхідніші речі, невеликий запас продуктів і води прибути на місце збору.
- В разі евакуації за допомогою човна, входити слід по одному, не створюючи паніки та натовпу.
- Розсаджуватись за вказівкою старшого.
- Під час руху не мінятись місцями, не сіdatи на борт човна.
- Переправлятись по воді без плавальних засобів дозволяється тільки, де є визначений брід глибиною не більше 1 м.
- Потрапивши у воду, треба відразу ж пливти до найближчого незатопленого місця.
- Слід бути дуже уважним, щоб не вдаритись об предмети, які можуть бути під водою або плавати поряд.
- У залитому водою чагарнику, густій високій траві не варто робити різких рухів, бо можна заплутатись – краще пливти на спині.
- Якщо судомить ногу, треба випрямити її і за великий палець потягнути на себе.
- Надаючи допомогу тому, хто тоне, підплівти до нього ззаду, стежити за тим, щоб він не скопив вас за ногу, руку, шию чи тулуб і не потягнув вгиб. Брати можна за комір, голову, передпліччя, руки або під пахви, повернувши обличчям догори.
- Пливти з потопаючим слід на боці або спині, працюючи ногами і вільною рукою.
- На човні до потопаючого підплівати проти течії, а підіймати його найзручніше корми.
- Якщо у воді опинилось кілька чоловік, у першу чергу підбирають тих, хто потребує негайної допомоги, іншим дають рятувальні засоби.

Заходи обережності під час ліквідації наслідків стихійного лиха.

- Перед тим, як увійти у пошкоджений будинок (споруду), треба переконатися, чи не загрожує він обвалом.

У приміщенні через небезпеку вибуху скупчення газів не можна користуватися відкритим вогнем (сірниками, свічами і т.д.).

- Будьте обережні з обрваними і оголеними проводами, не допускайте короткого замикання

- Не вмикайте електроенергію, газ і водопровід, до тих пір, доки їх не перевірить комунально-технічна служба.
- Не пийте воду із пошкодженого водопроводу або затоплених колодязів.

Дії під час отримання загрози по телефону

- Не залишати без уваги жодного подібного дзвінка.
- Передати отриману інформацію в правоохоронні органи і керівництву підрозділу.

Постаратися запам'ятати стать, вік того, хто дзвонив і особливості його мови:

- голос: гучний (тихий), високий (низький);
- темп мови: швидкий (повільний);
- вимова: виразна, спотворене, із заїканням, шепеляве, з акцентом або діалектом;
- манера мови: розв'язна, із знущанням, з нецензурними висловлюваннями.
- постаратися відзначити звуковий фон (шум автомашин або залізничного транспорту, звук телевізору і радіоапаратури, голоси і т. і.).
- визначити характер дзвінка: міський або міжміський.
- зафіксувати час початку розмови і її тривалість.
- вході розмови постаратися отримати відповідь на наступні питання:
- куди, кому, по якому телефону дзвонить ця людина які конкретні вимоги висуває;
- висуває вимоги особисто, виступає в ролі посередника або представляє якусь групу осіб
- як і коли з ним можна зв'язатися;
- кому ви можете або повинні повідомити про цей дзвінок.
- постаратися добитися від телефонуючого максимального проміжку часу доведення його вимог до посадових осіб або для прийняття керівництвом рішення.
- в процесі розмови постаратися повідомити про дзвінок безпосередньому керівникові, якщо цього не вдалося зробити, повідомити про дзвінок негайно після закінчення розмови.
- не поширювати інформацію про факт загрози, що поступила, серед працівників лікарні.

Дії під час отримання загрози в письмовій або електронній формі

- Приняти заходи щодо збереження і оперативної передачі листа (записки, диска і т. д.) в правоохоронні органи і керівництву організації.
- По можливості, лист (записку, диск і т. д.) покласти в чистий поліетиленовий пакет.
- Не залишати на документі відбитки своїх пальців.
- Якщо документ в конверті, розкривати його з лівого або правого боку, відрізуєчи кромки ножицями.
- Зберегти все: сам документ, конверт, упаковку, будь-які вкладення. Нічого не викидати.
- Не знайомити з вмістом листа (записки, диска і т. д.) інших осіб.
- Запам'ятати обставини отримання або виявлення листа(записки, диска).
- На анонімних матеріалах не робити напису, підкреслювати, обводити окремі місця в тексті, писати резолюції і вказівки. Не згинати, не м'яти, не зшивати, не склеювати їх.

Дії при захваті заручників.

- Про ситуацію, що склалася, негайно повідомити в правоохоронні органи і керівництву академії.
- За своєю ініціативою не вступати в переговори з терористами.
- Прийняти заходи до безперешкодного проходу (проїзду) на об'єкт співробітників правоохоронних органів, автомашин «швидкої допомоги», МНС України.
- Надати допомогу співробітникам МВС, СБУ в отриманні інформації, що цікавить їх.
- Виконувати вимоги терористів, якщо це не пов'язано із спричиненням збитку життю і здоров'ю людей. Не суперечте терористам, не ризикуйте життям тих, що Вас оточують і своїм власним.
- Не допускати дій, які можуть спровокувати терористів до використання зброї і привести до людських жертв.

Дії при виявленні вибухових пристройів або підозрілих предметів.

В разі виявлення підозрілих предметів в будівлі (приміщенні), на території академії оперативно повідомити про знахідку в правоохоронні органи і керівництву.

- Не чіпати, не розкривати і не переміщати знахідку. Зафіксувати час її виявлення. Пам'ятати: зовнішній вигляд предмету може приховувати його дійсне призначення. Як камуфляж для вибухових пристройів використовуються звичайні побутові предмети: сумки, пакети, згортки, коробки, іграшки і так далі.
- Не робити самостійно жодних дій з предметами, в яких передбачається наявність вибухового пристроя: це може привести до вибуху, людських жертв і руйнувань.
- Не підходити до вибухових пристройів і підозрілих предметів близче за відстань, вказану в таблиці.

Рекомендовані мінімальні відстані наближення до місця виявлення вибухового пристроя або предмету, схожого на вибуховий пристрій

Вибухові пристройі або підозрілі предмети	Відстань
Граната РГД-2	Не менше 50 м
Граната Ф-1	Не менше 200 м
Тротилова шашка масою 200 г	45 м
Тротилова шашка масою 400 г	55 м
Пивна банка 0,33 л	60 м
Валіза (кейс, «дипломат»)	230 м
Дорожня валіза	350 м
Автомобіль типу «Жигулі»	460 м
Автомобіль типу «Волга»	580 м
Мікроавтобус	1240 м

Постарайтесь відвести людей якнайдалі від небезпечної знахідки.

- Обов'язково дочекатися прибуття співробітників правоохоронних органів. Не забувати, що ви є важливим свідком.
- Забезпечити можливість безперешкодного під'їзду автомашин правоохоронних органів, «швидкої допомоги», органів управління у справах ЦЗ і НС до місця виявлення вибухових пристрій.
- Знаходиться на робочому місці до прибуття оперативно-слідчої групи для фіксації даних про обставини виявлення предмету.
- При необхідності, забезпечити евакуацію людей.

Дії при аваріях на комунальних системах

Аварії на комунальних системах життєзабезпечення: електроенергетичних, каналізаційних, водопровідних і теплових - рідко супроводжується загибеллю людей, проте вони створюють істотні труднощі життєдіяльності, особливо в холодну пору року.

Аварії на електроенергетичних системах можуть привести до довготривалих перерв в електропостачанні споживачів, а також ураженню людей електричним струмом.

Аварії на каналізаційних системах сприяють масовому викиду забруднюючих речовин і погіршенню санітарно-епідеміологічної становища.

Аварії в системах водопостачання порушують забезпечення населення водою або роблять воду непридатною для пиття.

Аварії на теплових мережах в зимову пору року призводять до неможливості мешкання в неопалювальних приміщеннях і його вимушений евакуації.

Повідомити про будь-яку аварію на комунальних системах диспетчерові організації (викликати аварійну службу).

■ При скачках напруги в електричній мережі або її відключені негайно знести румити всі електропобутові прилади, висмикнути вілки з розеток, щоб під час вашої відсутності при раптовому включенні електрики не сталася пожежа.

■ Не наблизатися ближче 8 м до обірваних або повислих дротів і не торкатися до них.

■ Якщо струмопровідний дріт обірвався і впав поблизу, виходити із зони ураження струмом дрібними кроками або стрибками (тримаючи ступні ніг разом), щоб уникнути ураження кроковою напругою.

■ При зникненні у водопровідній системі води закрити всі відкриті до цього крані.

■ Для вживання використовувати наявну питну воду.

■ В разі відключення центрального опалювання для обігріву приміщення використовувати електрообігрівачі лише заводського виготовлення (не саморобні). Інакше існує висока вірогідність пожежі або виходу з ладу системи електропостачання.

■ Для збереження в приміщенні тепла заклеїти щілини у вікнах. Надіти теплий одяг.

■ При прориві трубопроводів центрального опалення відключити електропо-будові прилади (по можливості, відключити електропостачання приміщення на розподільчому щиті), повідомити керівникові підрозділу, зібрати необхідні документи, які можуть прийти в непридатність від контакту з водою, і вийти з приміщення до прибуття працівників аварійної служби.

Дії в разі розбивання приладів з ртутним заповненням

Якщо внаслідок необережного поводження з приладами (лампи, термометри і ін.) ртуть пролилася на устаткування або на підлогу приміщення негайно припинити роботи і повідомити керівництво.

Частини розбитих предметів і підлога приміщення мають бути піддані демеркуризації
Демеркуризація включає три обов'язкові етапи:

- механічне очищення приміщення, устаткування, приладів, підлоги приміщення за допомогою збору її совками або грушою з тонким наконечником;
- хімічну обробку забруднених ртуттю поверхонь;
- вологе прибирання приміщення.

До демеркуризаторів належать:

- 20%-ний водний розчин хлорного заліза (приготування розчину здійснюється на холоді);
- мильно-содовий розчин (4%-ний розчин мила в 5%-водному розчині соди);
- 0,2%-ний водний розчин марганцевокислого калію, що підкисляється соляною кислотою (5 мл кислоти, питома вага — 1,19 на 1 л розчину марганцевокислого калію).

Зібрана при демеркуризації ртуть здається в спеціальне тимчасове місце зберігання з подальшою здачею на спеціалізоване підприємство для утилізації. Ртуть повинна зберігатися в товстостінних скляних посудинах з щільно притертими конусними пробками, що виключають проступання пари ртуті в приміщення.

Демеркуризовані частини ламп які містять ртутну речовину видаляються з побутовими відходами. Розбиті лампи забруднюють зовнішні поверхні цілих ламп, спецодяг персоналу, тому не допускається їх спільне зберігання і збір в одну і ту ж упаковку.

Дії при нападі собак.

При нападі собаки необхідно:

- спробувати зупинити нападаючу собаку гучною командою «Фу», «Сидіти», «Стояти»
- кинути в собаку який-небудь предмет, щоб виграти час;
- використовувати наявні аерозолі;
- захищатися за допомогою палиці або каменя;
- при стрибку собаки - захистити горло, притиснувши підборіддя до грудей і виставивши вперед руку;

- бити собаку в ніс, пах, язик. не допускається;
- загравати з незнайомою собакою, навіть якщо вона здається вам доброчесливою;
- підходити до собаки, коли він єсть;
- намагатися втекти;
- повертатися до собаки спиною.
- якщо укусила собака, необхідно негайно звернутися в медичну організацію: собака може бути переносником гострої вірусної хвороби (сказ). Пройти повний курс лікувально-профілактичних щеплень.

Надання само і взаємодопомоги при надзвичайних ситуаціях.

При наданні першої допомоги потерпілому необхідно терміново вжити заходи, щоб припинити дію шкідливого фактору:

- при опіках скиньте з потерпілого одяг, що горить, погасіть вогонь водою або щільною тканиною.

Добре вимийте водою шкіру і очі при попаданні на них кислот, лугів та інших агресивних рідин.

На обпалену ділянку тіла покладіть пов'язку. Забороняється віддирати від обпалених ділянок шкіри залишки одягу, що поприлипали до тіла, розкривати пухирі;

- при обмороженні доставте потерпілого в приміщення, дайте йому теплого пиття, розітріть спиртом і обережно промасажуйте м'язи чисто вимитими руками. Бажано помістити потерпілого в ванну з температурою води 25-35 °С. Забороняється розтирати снігом обморожені місця;

- при ураженні електричним струмом не торкайтесь ураженого, так як він знаходиться під напругою і є провідником струму. Вимкніть головний вимикач, при неможливості цього зробити, відкиньте провід від потерпілого за допомогою сухої палки або іншого предмету, що не проводить струм;

- при нещасному випадку на воді, витягнувши потерпілого з води, очистити йому порожнину рота від сторонніх предметів, видалити воду із шляхів дихання, покласти утопленика на зігнуте коліно, голова повинна бути опущена донизу (рис.6), декілька раз сильно надавити на спину.

Рис.6. Видалення води з шляхів дихання утопленика

У випадку зупинки дихання і серця негайно приступити до проведення штучного дихання методом "із рота в рот" і непрямого масажу серця. Для проведення штучного дихання покладіть потерпілого на спину, голову максимально відкинути назад, підкласти йому під лопатки валік з одягу (рис.7);

Рис.7. Проведення штучного дихання і непрямого масажу серця

- висуньте нижню щелепу вперед і, натискуючи на підборіддя, розкрийте рот потерпілому;
- на відкритий рот покладіть пов'язку чи носову хустку;

- затисніть потерпілому ніс, зробіть глибокий вдих, щільно приставте свої губи до губ потерпілого і видохніть йому весь об'єм повітря і в легені. Повітря вдувати 16-18 раз за хвилину до відновлення природного дихання. При правильному проведенні штучного дихання грудна клітка потерпілого піднімається.

Для проведення непрямого масажу серця потерпілого покладіть на спину на тверде ложе, встаньте з лівої сторони від нього і покладіть долоні рук одна на іншу на нижню частину грудної клітки. Пальцями рук при цьому не торкайтесь грудної клітки. Різкими рухами подібними на поштовхи надавлюйте (рис.7) на грудну клітку 50-60 разів за хвилину. Грудна клітина повинна змішатися за напрямком до хребта 45 см.

При одночасному проведенні штучного дихання і непрямого масажу серця чергуйте чотири-п'ять надавлювань на грудну клітку з одним вдуванням повітря в легені.

Після відновлення дихання і серцевої діяльності потерпілого накройте теплим одягом або покривалом, напоїть чаєм і направте в лікувальний заклад.

При наданні медичної допомоги потерпілим можна використовувати вміст домашньої аптечки, а також аптечки для оснащення транспортних засобів.

В домашній аптечці рекомендується мати: таблетки валідолу, калію перманганату, 10% розчин аміаку (нашатирний спирт), 5% розчин йоду, таблетки анальгіну або іншого протиболювого засобу, гідрокарбонат натрію (сода питна), лимонну кислоту, бінт марлевий стерильний, ватку медичну гідроскопічну, медичний скрутень, лейкопластир.

Поради працівникам, які стали учасниками або свідками надзвичайної ситуації

1. Викликати допомогу за необхідним телефонами тривоги:

- 101 – пожежна допомога;
- 102 – поліція;
- 103 – швидка медична допомога.

2. Викликаючи допомогу, коротко надайте інформацію про:

- місце події (де сталося); що сталося;
- кількість постраждалих;
- імовірні загрози (чи потрібна інша допомога);
- представтеся та назвіть свій номер телефону;
- чітко відповідайте на запитання;
- ніколи не кладіть першим телефонну трубку.

Перевіряйте реакції постраждалого та голосно запитайте: «Ви мене чуєте?», «Що сталося?».

Якщо потерпілій реагує, дихає, рухається:

- Оцініть стан постраждалого;
- Перевірте, які він має травми;
- Викличте допомогу.

Якщо постраждалий не реагує:

- викличте допомогу;
- звільніть дихальні шляхи;
- перевірте, чи правильно дихає постраждалий.

Без необхідності не залишайте постраждалого на самоті.

Розробив:

Провідний інженер з цивільного захисту та
пожежної безпеки

С.О.Ніколаєв

Погоджено:

Заступник ректора з
адміністративно-господарської роботи

П.О.Коваль